

SKATTENYTT

OFFICIELLT ORGAN FÖR TAXERINGSNÄMNSORDFÖRANDENAS RIKSFÖRBUND

DISTRIBUTÖR AV MEDDELANDE FRÅN RIKSSKATTENÄMNDEN

Nr 5 1970

1970 års skattereform

Sammandrag av rättschefen Gösta Ekman

Efter en osedvanligt stark publicitet i förväg lämnades fredagen den 13 mars 1970 två skattepropositioner till riksdagen. Prop. 70 gäller inkomstskatterna och prop. 71 förmögenhets- samt arvs- och gåvoskatterna (kapitalskatterna). Inkomstskattereformen har förberetts under relativt lång tid. Det var mer än ett år sedan familjeskatteberedningen lämnade sitt betänkande med olika principlösningar för en övergång till obligatorisk särbeskattning (Stencil Fi 1969:4 och 5). Ganska snart därefter vidtog interna diskussioner i finansdepartementet om en inkomstskattereform som skulle finansieras genom att mervärdeskatten höjdes. Kapitalskattereformen har däremot utarbetats under stark tidspress — kapitalskatteberedningens betänkande, SOU 1969:54, lämnades strax före jul 1969 och remisstiden gick ut den 1 februari 1970. Propositionerna innehåller intressanta nyheter. Den mest intressanta i kapitalskatteförslaget gäller särbehandling av familjeföretag varvid emellertid förordats en provisorisk lösning i avvaktan på kapitalskatteberedningens slutliga betänkande som väntas tidigast hösten 1970.

Som en del av skattepaketet bör också ses den några veckor tidigare lämnade prop. 49 som innehåller förslag till de ändringar i skattelagstiftningen som regeringen anser påkallade med anledning av 1970 års allmänna fastighetstaxering.

I direkt sammanhang med skattepaketet står den i prop. 65 föreslagna höjningen av de allmänna barnbidragen från 900 kr till 1.200 kr per år. Härtill ansluter sig mer eller mindre automatiska uppräknings av de s k förlängda barnbidragen och studiebidragen samt av bidragsförskotten till ensamstående barnförsörjare. Likaså bör som en del av skattereformen betraktas att man avser att avskaffa den nuvarande skyldigheten för gift person att betala sjukförsäkringsavgift för make som saknar beskattningsbar inkomst, vilket innebär en inte obetydlig lättnad för denna grupp skattskyldiga.

Det bör anmärkas att följdändringar till skattepaketet i sjömansskatten, som vanligen brukar presenteras samtidigt, denna gång kommer i en proposition senare i vår

med hänsyn till att 1967 års sjömansskattekommittés förslag (SOU 1969:55) avses beaktas och tiden inte medgett tidigare beredning.

Företagsbeskattningen berörs i princip inte av skattereformen utan kommer att utredas i särskild ordning.

I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för skattepropositionernas innehåll därvid nuvarande regler förutsättes vara kända.

Ändringar med anledning av 1970 års fastighetstaxering

Resultatet av 1970 års allmänna fastighetstaxering enligt de preliminärt åsatta taxeringsvärdena förelåg tack vare ADB-tekniken redan i mitten av februari 1970. Denna första sammanställning visar en höjning av taxeringsvärdenivån för landet i dess helhet efter den senaste allmänna fastighetstaxeringen med följande tal, nämligen för villor som är permanent bostad 35,9 %, för fritidsfastigheter 62,9 %, för hyres- och affärsfastigheter 12,5 %, för industrifastigheter 8,7 % och för jordbruksfastigheter 31,1 %.

Fastighetstaxeringen har ansetts påkalla justering främst av villaschablonen. Vid de närmast föregående allmänna fastighetstaxeringarna gjordes också en sänkning av repartitionstalet för att möta inkomstskatteeffekterna av den höjda taxeringsnivån. En sådan åtgärd som ju avser alla fastigheter avvisas denna gång med hänvisning till att repartitionstalet redan är så lågt att en ytterligare sänkning bör undvikas. Vidare åberopas att höjningen av taxeringsnivån för hyres- och industrifastigheter är relativt måttlig. För jordbruksfastigheter är visserligen den generella höjningen ganska kraftig men i prop. 49 erinras om att en sänkning av repartitionstalet för dessa fastigheter inte har någon betydelse i det helt övervägande antalet fall, där ägaren är fysisk person, eftersom garantibeskattningen sällan är effektiv i dessa fall.

Av den följande redogörelsen för prop. 71 framgår att utfallet av fastighetstaxeringen ansetts påkalla justering av skattepliktsgränsen vid förmögenhetsbeskattningen och även påverkat bedömningen av grundavdragen vid arvsbeskattningen.

De ändringar i villaschablonen som föreslås i prop. 49 är följande: Det nuvarande taket för intäktsberäkningen efter 2 % höjs från 100.000 till 150.000 kr. Härigenom kommer det stora flertalet villor för permanent bruk och så gott som alla fritidshus att ligga i det för vanliga egnahem avsedda 2-procentskiktet. Det beräknas att drygt 853.000 villor för permanent bruk, dvs. omkring 95 % av samtliga, efter den preliminära taxeringen fått ett taxeringsvärde understigande 150.000 kr. Gränsen för övergång från 4 % till 8 % beskattning, som f. n. är 200.000 kr., uppräknas till 225.000 kr.

För att ytterligare reducera effekten av de höjda taxeringsvärdena för villor, som är avsedda för permanent bruk, föreslås slutligen att det extra avdraget höjs från 200 till 500 kr. Avdraget har varit beloppsmässigt oförändrat sedan det infördes 1957.

Vid en 30-procentig höjning av taxeringsnivån uppkommer trots dessa justeringar av villaschablonen vissa om än begränsade skattehöjningar för permanentvillor med tidigare taxeringsvärde i 60.000 kr-läget som framgår av följande tabell.

1970 års allmänna fastighetstaxerings verkningar på villabeskattningen om förslagen i prop 1970:49 bifalls och tidigare taxeringsvärde antas höjt med 30 %.

Tidigare taxeringsvärde, kr	Intäkt minus extra avdrag, i kr, för schablontaxerad villafastighet vid			Ökning (+) el minskning (-) av intäkten, i kr, genom höjningen av taxeringsvärdet	
	tidigare taxvärde enl nuvarande regler	höjning av taxeringsvärdet		nuvarande regler	prop. 1970:49
		nuvarande regler	prop. 1970:49		
1	2	3	4	5	6
20.000	200	320	20	+ 120	— 180
40.000	600	840	540	+ 240	— 60
60.000	1.000	1.360	1.060	+ 360	+ 60
80.000	1.400	1.960	1.580	+ 560	+ 180
100.000	1.800	3.000	2.100	+ 1.200	+ 300
125.000	2.800	4.300	3.000	+ 1.500	+ 200
150.000	3.800	5.600	4.300	+ 1.800	+ 500
200.000	5.800	10.600	8.300	+ 4.800	+ 2.500
300.000	13.800	21.000	18.700	+ 7.200	+ 4.900
500.000	29.800	41.800	39.500	+ 12.000	+ 9.700

Den nya villaschablonen tillämpas första gången vid 1971 års taxering.

Inkomstskatten

Allmänna synpunkter

Huvudsyftet med skattereformen är enligt prop. 70 att åstadkomma en höjd levnadsstandard för de breda lagren av vårt folk. Detta skall ske genom en omfördelning av skattetrycket från små inkomsttagare till större. Tyngdpunkten i skattesänkningen har lagts i inkomstsikten 15.000—25.000 kr.

Bakgrunden till denna inriktning är givetvis att många förvärvsarbetande alltjämt har inkomster som måste betecknas som låga. Här avses inte närmast de grupper som redovisar inkomster under eller omkring 10.000 kr. Dessa utgörs till största delen av personer som inte helårsarbetar utan har en stor del av sin försörjning genom skattefria förmåner. Det bör emellertid uppmärksammas att den låga inkomstnivån hos en stor grupp om flera hundratusen personer inte kan förklaras på detta sätt vid hittills kända undersökningar av låginkomsttagarna.

En konsekvens av den angivna målsättningen för skattereformen var att arbetet redan från början måste inriktas på att åstadkomma en väsentlig lättnad i den kommunala inkomstbeskattningen. Denna är — som torde vara välbekant för denna tidskrifts läsare — långt upp i inkomstsikten tyngre för den skattskyldige än den statliga inkomstskatten. Gränsen ligger i dag för gifta så högt som omkring 50.000 kr och för ensamstående i 30.000 kr-läget. Det torde kunna göras gällande att skattetrycket under senare år förskjutits till låginkomsttagarnas nackdel genom de starkt

stigande kommunala utdebiteringarna men också genom att det kommunala ortsavdraget legat stilla medan den nivå där statlig inkomstskatt börjar uttas flyttats upp ett par gånger under senaste femårsperioden. Sålunda kan ortsavdragen numera endast formellt anses vara lika stora vid de båda taxeringarna. Utskyldsavdragets nuvarande konstruktion som ett schablonavdrag i botten vid statstaxeringen verkar nämligen som ett extra ortsavdrag. Härtill kommer att skatteuttaget i botten-skikten är högre i den kommunala beskattningen än i den statliga, nämligen 20 % — 1969 års medelutdebitering — mot 10 %.

Ett önskemål har givetvis varit att återgå till ortsavdrag som inte bara formellt utan också reellt sett är lika stora vid statstaxeringen som vid kommunaltaxeringen. I det nya systemet tedde sig 4.500 kr som ett lämpligt belopp för det nya avdraget. Samtidigt döptes avdraget om till det efter ortsgrupperingens slopande lämpligare namnet grundavdrag. Ett så stort kommunalt grundavdrag för alla skulle dock leda till oacceptabla kommunala utdebiteringshöjningar eller ett oförsvarligt stort kompensationsbehov av statsmedel. Häri ligger förklaringen till att propositionen innehåller förslag om avtrappning av grundavdragen.

Den genomgripande nyheten i inkomstskattepaketet är dock den principiella övergången till individuell beskattning av arbetsinkomster. En beskattning som i väsentliga hänseenden är oberoende av kön och civilstånd är enligt finansministerns mening naturlig i dagens samhälle. De nuvarande sambeskattningsreglerna har sin grund i en gången tids arbetsförhållanden som gav begränsade utkomstmöjligheter för gifta kvinnor. Den beroendeställning, som sambeskattningen gett den gifta kvinnan, bör inte längre accepteras.

Övergången till individuell beskattning medför att endast en skala i fortsättningen kommer att finnas vid den statliga inkomstbeskattningen. Det har därför blivit ett problem hur den nya skalan skulle läggas i förhållande till de båda nu gällande. Den gemensamma skala som nu föreslås i propositionen har konstruerats så att den — fränsett de högsta inkomstlägena — medför en lägre sammanlagd skatt än den som nu gäller för ogifta men något högre än den som gäller för gifta.

I många äktenskap kompenseras den på grund härav inträdande skattehöjningen för de gifta av de förbättringar som den individuella beskattningen medför när båda makarna förvärvsarbetar. I andra äktenskap är det emellertid omöjligt att kompensera en skattehöjning genom att den make, som hittills inte haft inkomst, går ut i arbete. Vårdnaden av barn och anhöriga hindrar i många fall att båda makarna förvärvsarbetar. På många orter saknas dessutom arbetstillfällen för båda makarna. Med hänsyn härtill måste — medan utbyggnaden pågår inom arbetsmarknad och socialpolitik — övergången till särbeskattning göras mjukare för familjer där endast ena maken förvärvsarbetar. Detta föreslås ske genom en särskild reduktion av den skatt som påförs den förvärvsarbetande maken. Reduktionen kan maximalt uppgå till 1.800 kr per år. Denna reduktion minskas i takt med att den andra maken får förvärvsinkomst. När andra maken har taxerad inkomst som är lika stor som grundavdraget, 4.500 kr, utgår ingen skattereduktion. Det sagda innebär att skattereduktionen fungerar som en särskild, med äktenskapet förbunden skattelättnad. Jämfört

med de nu gällande förmånerna i form av dubbla ortsavdrag och särskild skatteskala för gifta tillskrivs det nya systemet den fördelen från fördelningspolitisk synpunkt att lättningen är i kronor räknat lika stor för alla, oberoende av inkomstens storlek. Därtill kommer att konstruktionen med en reduktion av skattebeloppet ger ett bättre uttryck för karaktären av familjestöd än ett avdrag som är inbyggt i inkomstskatten.

Skattereformen måste givetvis med den nu beskrivna utformningen ändå allmänt sett ge en större skattelättnad åt ensamstående än för gifta. Dessa konsekvenser av reformen bedöms som önskvärda för att åstadkomma en rättvisare fördelning av skattebelastningen mellan gifta och ogifta inkomsttagare.

Även i ett annat betydelsefullt avseende frångås principen om individuell beskattning. Övergången begränsas till inkomster av förvärvsarbete som i fortsättningen kommer att kallas A-inkomster. Andra inkomster, s k B-inkomster, föreslås alltså bli sambeskattade liksom själva kapitalet. Till gränsdragningen mellan inkomstlagen återkommer jag i det följande.

Efter dessa synpunkter på inkomstskattereformens allmänna utformning skall jag övergå att närmare redogöra för ändringarna.

Kommunalskatteavdrag

Sedan de statliga bidragen för kommunal skatteutjämning införts under 1960-talet har skillnaderna i den kommunala utdebiteringen kraftigt minskat. Glesbygdskommuner med svagt skatteunderlag har i stort sett samma utdebitering som städer och tätorter i övrigt och detta kommer att accentueras i takt med kommunsammanläggningarna. Någon geografisk uppdelning av områden med hög respektive låg kommunalskatt föreligger knappast längre. Visserligen finns det fortfarande kommuner med mycket låg kommunalskatt liksom sådana med en utdebitering som ligger väsentligt över genomsnittet. Över 80 % av landets befolkning bor emellertid i kommuner, där utdebiteringen med mindre än 2 kr avviker från medelutdebiteringen för år 1970, som är 21 kr.

Det tidigare giltiga motivet för kommunalskatteavdraget — nämligen att utjämna skillnaderna i de kommunala skattesatserna — har således avsevärt förlorat i styrka. Därtill kommer att avdraget i sin nuvarande konstruktion såsom ett schablonavdrag i botten leder till att höjningar av kommunalskatten drabbar de enskilda inkomsttagarna i olika grad beroende på deras inkomst. De lägre inkomsttagarna får i dag i allmänhet vidkännas en höjd utdebitering till 100 %. För att få en mera likartad effekt vid förändringar i det kommunala skatteuttaget föreslås avdragsrätten för kommunalskatt slopad. Förslaget avser alla skattskyldiga som betalar progressiv inkomstskatt, således fysiska personer, oskiftade dödsbon och familjestiftelser. Där emot kvarstår tills vidare t ex aktiebolagens avdragsrätt.

Vid utformningen av skatteskalen har hänsyn tagits till detta förslag. För att kompensera invånarna i kommuner med särskilt hög kommunalskatt för avdragsrättens bortfall kommer möjligheterna att medge bidrag inom det kommunala skatteutjämningsystemet att utökas. En utredning kommer inom kort att tillsättas om hela systemet för skatteutjämning.

Sjukförsäkringsavgift

Här avskaffas i enlighet med familjeskatteberedningens förslag schablonavdraget om 150 kr för ensamstående och 300 kr för gifta. De sjukförsäkringsavgifter som numera påförs överstiger regelmässigt schablonbeloppen och avdraget har därmed förlorat sin mening. En vinst genom denna åtgärd är att man på ytterligare en punkt slipper kopplingen mellan gifta. Från bl a källskattesynpunkt hade det varit önskvärt att motsvarande koppling beträffande andra avdrag föreslagits upphävd, t ex avdraget för "vanliga" försäkringspremier och det sk sparavdraget. Så är dock inte fallet.

Avdragsrätten för faktiskt påförda sjukförsäkringsavgifter behålls oförändrad.

Som inledningsvis nämndes avses makes skyldighet att betala andra makens sjukförsäkringsavgift bortfalla.

Avdrag för underhåll till inte hemmavarande barn

Detta avdrag föreslås uppräknat från nuvarande 1.000 kr per barn och år till 1.500 kr. Avdragsrätten utsträcks till dess barnet fyllt 18 år. Förslaget avser att stärka barnförsörjarnas situation och bör ses i samband med en samtidig uppräkning av bidragsförskotten och utsträckning av rätten att få sådan förmån till barnets 18-årsålder.

Det nuvarande hårda beviskravet — intyg från kommunal förtroendeman — föreslås skola mildras till skriftligt intyg eller annat bevis. Avsikten är bl a att postens kvitto skall kunna åberopas.

Förvärvsavdrag

Ett avdrag av denna typ hör inte hemma i ett renodlat särbeskattningssystem. I det "blandsystem" som propositionen innebär har det ändå för att undvika ogynnsamma effekter i samband med övergången måst behållas till viss del för gifta med barn, när båda makarna förvärvsarbetar, och för ensamstående barnförsörjare. I det nya systemet medges förvärvsavdrag för makar med hemmavarande barn under 16 år som båda haft arbetsinkomst. I så fall får den make som haft den lägsta inkomsten åtnjuta avdraget. Det uppgår i fråga om inkomst av rörelse till 25 % av nettointäkten och i fråga om tjänst till 25 % av inkomsten, i båda fallen dock högst till 2.000 kr, dvs en minskning av det nu gällande maximibeloppet med 1.000 kr. Vid inkomst av jordbruksfastighet är avdraget 1.000 kr. Beträffande ensamstående med hemmavarande barn under 16 år överensstämmer reglerna liksom nu med dem som gäller för gift kvinna med inkomst av rörelse.

För gift person som driver jordbruk eller rörelse med biträde av andra maken (faktisk sambeskattnings) föreslås att avdrag medges med värdet av medhjälpande makens arbetsinsats, dock högst 1.000 kr, dvs samma belopp som f n. Även här är förutsättningen att makarna har minderåriga barn i hemmet. Nuvarande krav på en minsta beloppsgräns som mått på medhjälpande makens arbetsinsats föreslås utgå.

Som framgår av det anförda föreslås förvärvsavdragets nuvarande exklusiva anknytning till hustrun skola slopas. Ändringen är en naturlig konsekvens av över-

gången till individuell beskattning och har givetvis den sakliga innebörden att förvärvsavdrag inte längre kommer att medges i de fall mannen är hemma medan hustrun förvärvsarbetar.

Arbetsinkomst definieras i det nya systemet genom hänvisning till begreppet A-inkomst, dvs sådan inkomst som skall beskattas individuellt. Detta medför viss vidgning av avdragsrätten i förhållande till gällande rätt. Sålunda kommer pension och liknande inkomst att räknas som arbetsinkomst även vid bedömning av rätten till förvärvsavdrag — en konsekvens som ansetts kunna tas med hänsyn till att pensionärer endast undantagsvis har hemmavarande barn under 16 år.

Grundavdrag

Varje skattskyldig föreslås få grundavdrag med 4.500 kr. I den mån grundavdraget inte kan utnyttjas av gift skattskyldig får det inte, i motsats alltså till det nuvarande ortsavdraget, avräknas på makens inkomster. Däremot kan det avräknas — efter samma principer som nu gäller — från den skattskyldiges inkomster i annan kommun än hemortskommunen. Såväl vid den kommunala som den statliga inkomsttaxeringen avtrappas grundavdraget när den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten överstiger 30.000 kr. Avtrappning sker med 20 % av den del av nämnda inkomst som överstiger 30.000 kr. Grundavdraget är därmed helt borta vid en inkomst av 52.500 kr.

Bosättning här mer än halva året avses medföra rätt till fullt grundavdrag, som skall avtrappas med hänsyn till den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten i enlighet med huvudregeln. Bosättning här under kortare tid än halva beskattningsåret ger rätt till ett grundavdrag som i princip är en tolfedel av fullt avdrag, dvs 375 kr, för varje hel kalendermånad eller del därav som den skattskyldige varit bosatt här. Det belopp som man därvid erhåller avtrappas emellertid om den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten överstiger 15.000 kr. Avtrappningen sker med en femtedel av det överstigande beloppet.

Extra avdrag för nedsatt skatteförmåga

Grundavdraget om 4.500 kr för varje skattskyldig ökar, med oförändrat maximumbelopp för extra avdrag, utrymmet för att ta hänsyn till särskilda förhållanden när det gäller ensamstående utan barn. Höjning av det nuvarande maximumbeloppet, 6.000 kr, för extra avdrag anses inte behövlig men däremot föreslås en uppräknig av avdragsmaximum för varje oförsörjt barn, som f n är 1.000 kr, till 1.500 kr.

Beträffande folkpensionärerna föreslås ett förenklat avdragssystem som bl a kommer att visa sig i ett i hög grad nedbantat tabellverk. Det kommunala bostadstillägget, som f n är skattepliktig inkomst men på grund av reglerna om avdrag för nedsatt skatteförmåga i de flesta fall inte föranleder beskattningsbar inkomst, avses bli skattefritt. Ensamstående folkpensionär med full folkpension skall kunna ha inkomster vid sidan av folkpensionen upp till 1.500 kr utan att få beskattningsbar inkomst. För makar är motsvarande högsta belopp av sidoinkomsten 2.000 kr. Detta åstad-

kommes genom ett extra avdrag, som är beräknat nå sitt maximum vid nämnda sidoinkomster. Avtrappningen sker med en tredjedel av sidoinkomstens ökning. För att förenkla administrationen skall det extra avdragets belopp beräknas, inte som nu på sidoinkomstens storlek i förhållande till folkpensionsförmånerna utan på storleken av den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten. Om man räknar med en folkpension för år 1971 med 6.300 kr för en ensamstående folkpensionär och 10.000 kr tillsammans för gifta folkpensionärer, blir innebörden av förslaget att en ensamstående folkpensionär kan ha en taxerad inkomst på 7.700 kr och gifta folkpensionärer en taxerad inkomst på sammanlagt 11.800 kr innan någon skatt över huvud taget uppkommer. Det extra avdraget upphör att utgå vid inkomster om drygt 17.000 kr för ensamstående folkpensionär och 20.000 kr för makar som båda är folkpensionärer. Dessutom tillkommer det skattefria kommunala bostadstillägget som normalt inte bör påverka rätten till extra avdrag.

Makars beskattning

Som förut nämnts behålls sambeskattningen av kapitalinkomst och liknande inkomster. Sambeskattningen kan dock begränsas till taxeringen till statlig inkomstskatt eftersom den eftersträvade progressionseffekten bara uppkommer där. En gränsdragning behövs således mellan arbetsinkomster och övriga inkomster vid statstaxeringen. Härvid anknyts till vad som gällt i fråga om den frivilliga särbeskattningen. Det anses att gränsdragningen här fungerar tillfredsställande i praktiken och reglerna föreslås därför inflyta sakligt oförändrade i det nya systemet. Som förut nämnts görs den terminologiska ändringen att man talar om A-inkomster, som beskattas individuellt och B-inkomster, som sambeskattas. B-inkomst hos gift skattskyldig avses skola beskattas på toppen av den största A-inkomsten i familjen.

Det blir nödvändigt att i det nya systemet räkna fram beskattningsbar A-inkomst och beskattningsbar B-inkomst var för sig för personer som skall sambeskattas. En sådan uppdelning innebär givetvis ett visst merarbete vid deklaration och taxering men propositionen torde innehålla en något enklare metod än vad som föreslogs av familjeskatteberedningen som hade samma problem. Det bör uppmärksammas att grundavdrag avses skola medges även från B-inkomster i motsats till vad familjeskatteberedningen tänkt sig.

En s k frigräns finns f n vid den frivilliga särbeskattningen om 1.000 kr, dvs kapitalinkomster om högst detta belopp för makar tillsammans räknas som arbetsinkomster. Beloppet föreslås höjt till 2.000 kr.

Fosterbarn

Begreppet barn i skattehänseende föreslås utökat med fosterbarn, för vilket fosterlega eller annan ersättning än barnbidrag eller bidragsförskott inte utgår. Skattelagarnas åldersgränser gäller givetvis för fosterbarnets inplacering i olika skattemässiga sammanhang och inte den i 46 § barnavårdslagen givna 16-årsgränsen.

Skatteskalan

Den nya skatteskalans 10-procentsskikt sträcker sig längre upp än motsvarande skikt t o m i den nuvarande skalan för gifta, nämligen upp till beskattningsbara inkomster om 15.000 kr. Därefter följer några 6-procentsintervaller så att 28 % skatt utgår i det skikt där grundavdraget avtrappas, dvs för beskattningsbara inkomster mellan 30.000 och 52.500 kr. Närmast över sistnämnda belopp blir procentsatsen 38 %. I toppen, vilken liksom förut omfattar beskattningsbara inkomster över 150.000 kr, är den nya skattesatsen 54 %.

Finansiering

Skattereformen är budgetmässigt neutral. Den finansieras huvudsakligen med höjd mervärdeskatt. Samtidigt med att de direkta skatterna ändras höjs därför momsens från 10 till 15 %. Det innebär ett prispåslag av 17,65 % i stället för nu 11,11 %. Förändringarna i statens utgifter och inkomster genom skattereformen framgår av följande uppställning.

	Budgetårs- effekt år 1970/71, milj kr	Helårseffekt vid fullt genomslag, milj kr
1. Omläggning av inkomstbeskattningen för fysiska personer	— 1.050	— 3.600
2. Höjning av folkpensionerna	— 115	— 300
3. Höjning av barnbidragen, det förlängda barnbidraget och studiebidraget samt ökning av studiemedlen	— 300	— 620
4. Höjning av bidragsförskotten samt höjning av åldersgränsen från 16 till 18 år	—	— 75
5. Höjning av mervärdeskatten från 10 till 15 %	+ 1.400	+ 4.500
6. Omläggning av arvs- och förmögenhetsskatten	—	+ 40
Summa	— 65	— 55

För vissa varor — huvudsakligen kapitalvaror — är en till 14 % höjd mervärdeskatt redan i kraft (prop. 1970:7).

De individuella verkningarna av inkomstskattepaketet belyses i följande tabell.

Årsinkomst, i kr, för			Direkt skatt ¹ , i kr, enligt		Ökning (+) eller minskning (-), i kr, av		
mannen	kvinnan	makarna gemensamt	nuvarande regler	prop. 1970:70	den direkta skatten	mervärde- skatten ²	den totala skatten
1	2	3	4	5	6	7	8
a) <i>Ensamstående.</i>							
	8.000		1.871	1.398	— 473	+ 233	— 240
	12.000		3.391	2.870	— 521	+ 327	— 194
	20.000		7.090	5.785	— 1.305	+ 491	— 814
	30.000		12.169	10.319	— 1.850	+ 678	— 1.172
	50.000		23.434	21.991	— 1.443	+ 1.010	— 433
	100.000		54.452	53.237	— 1.215	+ 1.731	+ 516

Arsinkomst, i kr, för			Direkt skatt ¹ , i kr, enligt		Ökning (+) eller minskning (-),		
mannen	kvinnan	makarna gemensamt	nuvarande regler	prop. 1970: 70	den direkta skatten	i kr, av mervärde- skatten ²	den totala skatten
1	2	3	4	5	6	7	8
b) Ogift med barn under 16 år.							
	12.000		982	350	— 632	+ 419	— 213
	20.000		4.030	3.265	— 765	+ 607	— 158
	30.000		8.044	7.559	— 485	+ 834	+ 349
	50.000		18.178	19.015	+ 837	+ 1.209	+ 2.046
	100.000		48.453	50.137	+ 1.684	+ 1.959	+ 3.643
c) Gift man. Hustrun saknar inkomst.							
12.000	—	12.000	2.195	1.070	— 1.125	+ 373	— 752
20.000	—	20.000	5.275	3.985	— 1.290	+ 560	— 730
30.000	—	30.000	9.545	8.519	— 1.026	+ 777	— 249
50.000	—	50.000	19.925	20.191	+ 266	+ 1.143	+ 1.409
100.000	—	100.000	50.461	51.437	+ 976	+ 1.882	+ 2.858
d) Makar utan barn. Två inkomstagare. Endast arbetsinkomster.							
16.000	4.000	20.000	5.114	4.097	— 1.017	+ 566	— 451
12.000	8.000	20.000	5.105	4.268	— 837	+ 566	— 271
20.000	10.000	30.000	9.344	7.912	— 1.432	+ 785	— 647
15.000	15.000	30.000	9.355	7.924	— 1.431	+ 785	— 646
30.000	10.000	40.000	14.275	12.446	— 1.829	+ 978	— 851
20.000	20.000	40.000	14.041	11.570	— 2.471	+ 986	— 1.485
50.000	10.000	60.000	25.399	24.118	— 1.281	+ 1.315	+ 34
40.000	20.000	60.000	24.741	21.896	— 2.845	+ 1.340	— 1.505
30.000	30.000	60.000	24.181	20.638	— 3.543	+ 1.361	— 2.182
90.000	10.000	100.000	50.194	48.864	— 1.330	+ 1.893	+ 563
80.000	20.000	100.000	48.509	46.022	— 2.487	+ 1.957	— 530
60.000	40.000	100.000	46.992	43.990	— 3.002	+ 2.014	— 988

¹ Med direkt skatt avses kommunal inkomstskatt (utdebitering 21 kr), statlig inkomstskatt samt folkpension- och sjukförsäkringsavgift.

² Höjningen av mervärdesskatten beräknas medföra en prisstegring av 5,9 % på 65 % av den efter skatt disponibla inkomsten.

Kapitalskatterna

Den allmänna bakgrunden till kapitalskattereformen har tidigare i år redovisats i denna tidskrift av kammarrättsfiskalen Per Anclow (häfte 1—2 s 43) i samband med redogörelse för kapitalskatteberedningens förslag (SOU 1969:54). Här skall

endast erinras om att en översyn ansetts angelägen inte bara från rent tekniska synpunkter. Det har också bedömts önskvärt att beskattningen avvägs så att en av sociala skäl önskvärd fördelning av förmögenhetsinnehavet underlättas.

Förslaget i prop 1970:71 innebär en lindring av skatten för mindre och medelstora förmögenheter och arv samt en skärpning för större förmögenheter och arv. Den ändrade beskattningen samt höjningen av fastighetstaxeringsvärdena beräknas medföra 40 milj kr i ökade statsinkomster räknat på helår.

Förmögenhetsbeskattningen

Kapitalkatteberedningens förslag att sänka skatten för förmögenheter upp till ca 500.000 kr och höja skatten däröver har i princip godtagits men modifierats så att ett lägre skatteuttag erhållits. 80-procentregeln har skärpts men i långt mindre utsträckning än beredningen tänkt sig. Vidare tas speciell hänsyn till familjeföretagen. Sådan hänsyn tas också vid arvsbeskattningen efter i huvudsak samma regler. Med hänsyn härtill behandlas frågan här i särskilt avsnitt avslutningsvis.

Skattepliktsgränsen vid förmögenhetsbeskattningen föreslås höjd från nuvarande 100.000 kr till 150.000 kr. Gränsen skall liksom nu vara densamma för makar tillsammans som för ogifta. Motiveringen för uppräkningen är bl a hänsynen till den allmänna höjningen av fastigheternas taxeringsvärden.

Den nya skatteskalen startar med 1 % i skiktet närmast över 150.000 kr där den gamla skalan också hade en procentigt uttag. I övrigt blir procentsatserna 1,5, 2 och 2,5 för skikten över 250.000, 400.000 resp 1.000.000 kr. Detta innebär en förmögenhetsskatt av 15.250 kr för den första miljonen och därefter 25.000 kr för varje miljon mot f n 13.100 kr för den första och 18.000 kr för varje följande. Som förut antytts medför den nya skalan lättnader för skattepliktiga förmögenheter upp till 450.000 kr.

Verkningarna av förslaget framgår av tabell sist i denna uppsats.

80-procentspärren

Beträffande 80-procentregeln innehåller skattepaketet en betydligt mindre skärpning än kapitalkatteberedningen tänkt sig. Den nu föreslagna spärren innebär att, om den sammanlagda skatten uppgår till mer än 80 % av den statligt beskattningsbara inkomsten, den skattskyldige inte betalar det överskjutande beloppet när den beskattningsbara inkomsten understiger 200.000 kr. För den del av inkomsten som överstiger 200.000 kr utgår skatt med 85 %. Liksom nu kan inte bara förmögenhetsskatten utan också den statliga inkomstskatten avkortas. Likaså kvarstår regeln att skatten på halva förmögenheten alltid skall betalas. Beredningens gentemot den skattskyldige hårdare regel att statlig inkomstskatt inte fick påverkas liksom att alltid minst halva förmögenhetsskatten skulle betalas har alltså inte godtagits. Motsvarighet till den s k 30-gångeerregeln saknas i det nya systemet.

För makar som lever tillsammans bör rätten till skattebegränsning liksom nu i princip bedömas med hänsyn till makarnas sammanlagda inkomster och skatter. På samma sätt som makar avses liksom i andra skattesammanhang skola behandlas personer i s k samvetsäktenskap, dvs de som utan att vara gifta lever tillsammans, om de tidigare varit gifta eller gemensamt har eller haft barn. I den mån barn i för-

mögenhetsavseende beskattas tillsammans med föräldrarna bör även den förhöjda förmögenhetsskatt som med anledning därav påförts föräldrarna eller en av dem betraktas som en del av dessas skatt vid reduktionen. Däremot skall i sådant fall barnets inkomst givetvis inte påverka bedömningen av skatternas relation till föräldrarnas inkomst.

Ett länge framfört önskemål att 80-procentregeln skall tillämpas ex officio avses bli tillgodosett i det nya systemet. Visserligen kvarstår svårigheten för myndigheterna att hålla reda på den skattskyldiges kommunala skatter i annan kommun än hemortskommunen men det har bedömts möjligt att genom ett underrättelsesystem från taxeringsnämnd till uppborgsmyndighet komma till rätta med dessa svårigheter.

Följande tabell belyser verkningarna av de nuvarande och de föreslagna spärrreglerna. Med * utmärkt belopp innebär att 30-gångerregeln tillämpats. Kursiv stil utmärker att 80-procentsregeln tillämpats.

Förmögenhet, kr	Inkomst, kr	Total skatt, i kr, enligt de nya inkomstskatte-reglerna och den nya förmögenhetsskatteskalen men med spärrregler enligt	
		nuvarande system	prop 1970:71
1	2	3	4
500.000	10.000	3.832*	4.592
	20.000	11.035	11.035
1.000.000	20.000	12.975*	13.101
	40.000	31.361	31.361
3.000.000	50.000	41.522*	40.978
	100.000	81.522	81.482
	200.000	161.522	161.482
	300.000	241.522	246.447
	500.000	401.522	415.917
10.000.000	100.000	138.145*	138.145
	200.000	161.522*	161.182
	300.000	241.522*	246.447
	500.000	401.522	416.447
	1.000.000	801.522	841.447

Arvs- och gåvobeskattningen

Kapitalskatteberedningens förslag i detta ämne vilade inte minst på förenklings-synpunkter som beredningen enligt sina direktiv hade att särskilt beakta. I prop 71 fullföljs dessa förenklingssträvanden så till vida att antalet arvsskatteklasser minskas från fyra till tre genom att de nuvarande klasserna II och IV sammanförs till en ny

klass II. Denna i och för sig ganska radikala åtgärd grundar sig på tanken att vad som tillfaller person i klass IV förutsätter testamente och detta i sin tur tyder på en nära anknytning mellan parterna, medan arv i klass II inte behöver förutsätta mer än släktskap.

De skalor som föreslagits för arvsbeskattningen avses också skola tillämpas vid gåvobeskattningen. Personkretsen i nuvarande klass I utvidgas att omfatta även part i s k samvetsäktenskap. Definitionen, som här blir densamma som redan gäller i inkomstskattesammanhang, har nyss berörts på tal om 80-procentregeln. Till klass I hänförs också fosterbarn som före 16 års ålder stadigvarande vistats i den avlidnes hem.

För klass I föreslås en lättning i beskattningen av mindre arvslotter och därefter en successiv höjning. Först vid arvslotter upp emot 500.000 kr och däröver inträder mera betydande skärpningar.

För den nya klass II utformas skalan så att en skattelättnad sker för arv upp till ett värde av 25.000 kr och att en successiv skärpning därefter inträder. Vid arvslotter om 250.000 kr eller mer blir skärpningarna kraftigare. Genom att nuvarande klass IV-förvärv hänförs till klass II får nästan alla hithörande lotter skattesänkning, således även relativt stora förvärv till oskylda.

För klass III föreslås ingen höjning av skatten men väl en sänkning för mindre lotter för att undvika att klass III-förvärv i dessa lägen blir oförmånligare än om de hänförts till klass II.

I samband med en generell övergång från gränobelopp till skattefria grundbelopp föreslås dessa till 30.000 kr för make, 15.000 kr för barn och 3.000 kr för mottagare i klass II eller klass III.

Det särskilda grundavdraget för barn under 20 år föreslås höjt från 2.000 till 3.000 kr per år.

Kapitalskatteberedningens förslag att slopa den hittillsvarande skattefriheten för lotter till allmännyttiga stiftelser och sammanslutningar genomförs inte. Däremot upphävs skattefriheten vid gåva till gåvotagarens undervisning eller uppfostran såsom varande otidsenlig och nästan helt ur bruk.

Någon uppräknig av maximibeloppet för skattefri gåva föreslås inte. Ej heller någon ändring av reglerna för gåva från makar.

De särskilda förmånstagaravdragen vid kapitalförsäkringar föreslås till oförändrat 32.000 kr för mottagare i klass I och till 10.000 kr i övriga fall.

Kapitalskatteberedningens förslag i fråga om beskattningen av s k framskjutna förvärv samt arvs- och testamentsavstående genomförs inte utan hänskjuts till ytterligare överväganden.

Familjeföretagen

Starka skäl har ansetts tala för en viss försiktighet när det gäller att höja beskattningen av sådan förmögenhet som investerats i enskilda företag och jordbruk och som kan sägas representera ett "arbetande" kapital i ägarens näringsverksamhet. Ägare av mindre och medelstora rörelser, jordbruk eller skogsbruk föreslås därför

undantas från skärpningen av kapitalskatterna. Man behöver då särskilda regler som har till syfte att i stort sett behålla nuvarande nivå för beskattningen av förmögenheten i hithörande fall. Företaget kan drivas som aktiebolag eller i annan form.

I *förmögenhetsskattehänseende* föreslås ett särskilt avdrag med 25 % vid förmögenhetsberäkningen. Följande förutsättningar måste dock vara uppfyllda.

1. Företagets förmögenhetsvärde måste ligga mellan 500.000 kr och 2 milj. kr. För förmögenheter under 500.000 kr ger de nya reglerna skattelättnader som givetvis bör komma familjeföretagen till del. Företag med mer än 2 milj. kr förmögenhetsvärde har ansetts vara alltför lika de stora börsnoterade företagen för att motivera särbehandling.

2. Företaget måste till minst 75 % direkt eller indirekt ägas av en enskild person ensam eller av honom tillsammans med högst nio andra personer.

3. Den skattskyldige måste ha minst 75 % av sin förmögenhet i företaget.

4. Den skattskyldige måste vara beroende av företaget för sin försörjning.

En företagare som uppfyller de nämnda förutsättningarna får enligt förslaget göra ett särskilt avdrag från sin totala förmögenhet med 25 % av nettoförmögenhets värde, således inte bara av värdet av hans del i det aktuella företaget. Såsom framgår av tabellen nedan blir effekten att han i stort sett får oförändrad förmögenhetsskatt i jämförelse med nuvarande regler.

Även i fråga om *arvsbeskattningen* särställs familjeföretagen. Möjlighet till nedsättning av arvsskatt föreslås om person, som vid sin död var bosatt här i riket, avlider och efterlämnar en behållning som till minst 75 % kan hänföras till familjeföretag. Den som på grund av arv eller testamente övertar ett företag, vars förmögenhetsvärde vid dödsfallet inte får överstiga 2 milj. kr, kan få anstånd med att erlagga skatten under en tid av fyra år. Visar anståndsberättigad efter fyraårstidens utgång att han under anståndstiden haft 75 % av sin förmögenhet nedlagd i företaget och att någon av de anståndsberättigade under samma tid haft sin väsentliga försörjning av företaget, efterges 10 % av skatten på hans lott.

Villkoren överensstämmer i stort med dem som föreslås gälla vid förmögenhetsbeskattningen. Beträffande villkoret att 75 % av förmögenheten skall vara investerad i företaget bör dock nämnas den särskilda bestämmelsen för arvsbeskattningens del att hänsyn vid denna bedömning skall tas till arvinges eller testamentstagarens personliga förmögenhet oavsett om dödsboet behålls oskiftat eller ej. Vidare föreligger den skillnaden att det är tillräckligt för arvsskattelättnaden att *en* av arvingarna eller testamentstagarna har sin väsentliga försörjning av företaget.

En särskild avtrappningsregel föreslås för det fall att företagets förmögenhetsvärde överstiger 2 men inte 2,5 milj. kr. I sådant fall efterges 5 % av skatten på lotten.

Ikraftträdande

Skattereformen avses träda i kraft den 1 januari 1971. Inkomst- och förmögenhetsskatteändringarna tillämpas första gången vid 1972 års taxering. Härifrån gäller dock undantaget att skattepliktsgränsen vid förmögenhetsbeskattningen måste tillämpas redan vid 1971 års taxering eftersom 1970 års fastighetstaxeringsvärden gäller

redan då. Den gamla skalan är dock alltjämt tillämplig. Detta medför att en särskild avtrappningsregel måst tillskapas för förmögenheter mellan 150.000 och 155.000 kr.

Arvs- och gåvoskattereformen träder likaså i kraft den 1 januari 1971. Har skattskyldighet inträtt före denna dag eller har gåva skett dessförinnan föreslås skatt utgå enligt äldre bestämmelser.

Förändringen av förmögenhetsskatten enligt prop 1970:71

Tabellen visar full förmögenhetsskatt beräknad utan hänsyn till de generella reduktions- och spärreglerna (30 gångerregeln och 80 procentspärren). Verkningarna av den särskilda reduktionsregeln för förmögenhet i familjeföretag framgår av kol 4 och 6.

Skattepliktig förmögenhet, kr	Förmögenhetsskatt, i kr, enligt			Ökning (+) eller minskning (-), i kr, av förmögenhetsskatten enligt prop. 1970:71	
	nuvarande regler	prop. 1970:71		i normal-fallet	för familjeföretagare
		i normal-fallet	för familjeföretagare		
1	2	3	4	5	6
150.000	400	0	0	— 400	— 400
200.000	900	500	500	— 400	— 400
250.000	1.550	1.000	1.000	— 550	— 550
300.000	2.200	1.750	1.750	— 450	— 450
350.000	2.850	2.500	2.500	— 350	— 350
400.000	3.500	3.250	3.250	— 250	— 250
450.000	4.300	4.250	4.250	— 50	— 50
500.000	5.100	5.250	5.250	+ 150	+ 150
550.000	5.900	6.250	6.000	+ 350	+ 100
600.000	6.700	7.250	6.750	+ 550	+ 50
650.000	7.500	8.250	7.500	+ 750	± 0
700.000	8.300	9.250	8.250	+ 950	— 50
750.000	9.100	10.250	9.000	+ 1.150	— 100
800.000	9.900	11.250	9.750	+ 1.350	— 150
900.000	11.500	13.250	11.250	+ 1.750	— 250
1.000.000	13.100	15.250	12.750	+ 2.150	— 350
1.200.000	16.700	20.250	15.875	+ 3.550	— 825
1.500.000	22.100	27.750	21.500	+ 5.650	— 600
2.000.000	31.100	40.250	30.875	+ 9.150	— 225
3.000.000	49.100	65.250	65.250	+ 16.150	+ 16.150
5.000.000	85.100	115.250	115.250	+ 30.150	+ 30.150
10.000.000	175.100	240.250	240.250	+ 65.150	+ 65.150